

Jeruzalém a velikonoční událost

Apoštol Pavel a autor Janova evangelia používají pojmy „budoucí Jeruzalém“ (Ga 4,26) a „nový Jeruzalém“ (Zj 21,2). Tyto výrazy odrážejí nedokonalost pozemského Jeruzaléma a zároveň ukazují na Jeruzalém jako předobraz Božího království.

Tento metodický materiál byl zpracován pro práci s dětmi v katechezi v době postní. Využívá pomůcku model Jeruzaléma, na kterém s dětmi znázorníme celý Ježíšův velikonoční příběh. Model lze mít vystavený během celé postní doby. Jeho hlavním účelem je pomoci dětem vytvořit představu, kde se Ježíšův velikonoční příběh odehrál (jedná se o historické události situované do určitého místa a času), a pomohl jim porozumět jejich poselství o konečném vítězství Ježíše nad zlem a hříchem.

PRO KATECHETU/UČITELE NÁBOŽENSTVÍ:

Stručná historie Jeruzaléma¹

Město je poměrně nepřístupné a z počátku bylo zřejmě horskou pevností a vazalem Egypta (14. stol. př. Kr.). Patrně se k němu vztahují zmínky o Šálemu (Gn 14,18; také Žl 76,2) nebo o zemi Mórija (Gn 22,2). Za dnů Abrahámových v něm patrně panoval král Melchizedech, který byl zároveň knězem Boha Nejvyššího (král spravedlnosti z města pokoje; srov. Gn 14, 17–20).

Král David sídlil původně v Chebrónu, avšak rozhodl se dobýt Jeruzalém nad Jebúseovci. Podařilo se mu to díky využití momentu překvapení a zmocnil se pevnosti (2 Sam 5,6nn). V tomto textu je místo označeno jako Sión. Za krále Davida bylo město na vrcholu slávy. David zdokonalil opevnění, nechal si postavit palác a přenesl do Jeruzaléma schránu smlouvy. Jeho syn Šalomoun postavil ve městě chrám.

V letech 597–587 př. Kr. bylo město dobyto babylónským králem Nabuchodonosorem. Ten město i chrám zničil. K obnově chrámu a města došlo v polovině 5. stol. př. Kr. pod vedením Nehemijášovým. Další pád zaznamenal Jeruzalém za seleukovských králů Asýrie. Antiochos IV. obsadil roku 168 př. Kr. město, znesvětil chrám a zničil hradby. Ke znovuvysvěcení chrámu došlo r. 164 př. Kr. po vítězství židovského povstání vedeného Judou Makabejským. V polovině 1. stol. př. Kr. bylo město obsazeno Římany. Roku 37 př. Kr. se města zmocnil Herodes Veliký a ujal se vlády. V rámci svého rozsáhlého stavebního programu přestavěl chrám a vybudoval např. i pevnost Antonia.

Ke konečnému zničení chrámu došlo po nevydařené vzpouře Židů, která začala roku 66 po Kr. O čtyři roky později římský vojevůdce Titus zničil opevnění i Jeruzalémský chrám kromě tří věží. Po dalším neúspěšném židovském povstání v letech 132–135 po Kr. proměnil císař Hadrián Jeruzalém na pohanské město zasvěcené Jupiterovi Kapitolskému. Jeruzalém dostal název Aelia Capitolina a Židé se museli vystěhovat. Přístup do města jim povolil až císař Constantin na počátku 4. stol. Tehdy město začalo získávat křesťanský ráz díky stavbě mnoha kostelů a klášterů. Na jeho rozvoji se později podíleli muslimové, křižáci a turecký sultán Sulejman Nádherný, který r. 1542 přestavěl hradby do dnešní podoby.

¹ Zpracováno podle DOUGLAS (ed.). *Nový biblický slovník*. 2. vyd. Brno : Návrat domů, 2009.

Teologický význam Jeruzaléma²

Iz 52,1 popisuje Jeruzalém jako **svaté město** a tento titul mu zůstal dodnes. Toto označení vzniklo pravděpodobně kvůli tomu, že v Jeruzalémě byl chrám, v němž se Bůh setkával se svým lidem. V Písmu svatém někdy Jeruzalém zastupuje celou zaslíbenou zemi.

Jeruzalém je v PS místem nevěrnosti a neposlušnosti Židů a zároveň místem Božího vyvolení a přítomnosti, ochrany a slávy. Kontrast mezi těmito skutečnostmi způsobil, že vznikla představa nebeského Jeruzaléma (Ga 4, 25n; Žd 12,22; Zj 21).

Biblické verše:

Výzvy proroka Izaiáše: Prorok Izaiáš působil na přelomu 8. a 7. stol. př. Kr. v pohnuté době, kdy oba izraelské státy – severní a jižní, prožily svůj poslední rozkvět. Severní království bylo dobyté Asyřany, král Judska Achaz měl problém s důvěrou v Hospodina. Oporou krále Chizkiáše, který vládl z části současně s Achazem, je prorok Izaiáš, který věřil, že Jeruzalém bude očištěn a opět bude dodržovat právo a věrnost Hospodinu:

- Iz 1,21: Běda! Nevěstkou se stalo město věrné! Bývalo plné práva, přebývala v něm spravedlnost, teď jsou v něm vrahové.
- Iz 29, 6–7: Od Hospodina zástupů bude město postiženo hromobitím a zemětřesením a mocným burácením, vichrem a smrštěním a plamenem šířajícím ohně. ⁷A bude to jako sen, jak noční vidění: shluk všech pronárodů, které vytáhly do boje proti Aríeli; všechny vytáhly do boje proti němu a jeho pevnostem, aby na něj dokročily.
- Iz 37,35: Budu štítem tomuto městu, zachráním je kvůli sobě a kvůli Davidovi, svému služebníku.
- Iz 54, 11–17: ¹¹„Ty utištěná, vichrem zmítaná, útěchy zbavená, hle, já ti do omítky vsadím drahokamy, za základ ti dám safíry. ¹²Cimbuří ti udělám rubínová, brány berylové a celé tvé obezdění z drahokamů. ¹³Všichni tví synové budou Hospodinovými učedníky; hojnost pokoje zjednám tvým synům. ¹⁴Podírat tě bude spravedlnost, zbavena útisku nepocítíš bázně, děs se k tobě nepřiblíží.

Žalm 78:

- Ž 78,68n: zvolil si kmen Judův, horu Sijón, tu si zamiloval. ⁶⁹Svou svatyni vybudoval jak výšiny *nebes*, navěky ji založil jak zemi. ⁷⁰Davida si zvolil, svého služebníka, povolal ho ze salašů, ⁷¹od ovcí s jehňaty ho přivedl, aby pásal Jáкова, jeho lid, Izraele, jeho dědičný díl.

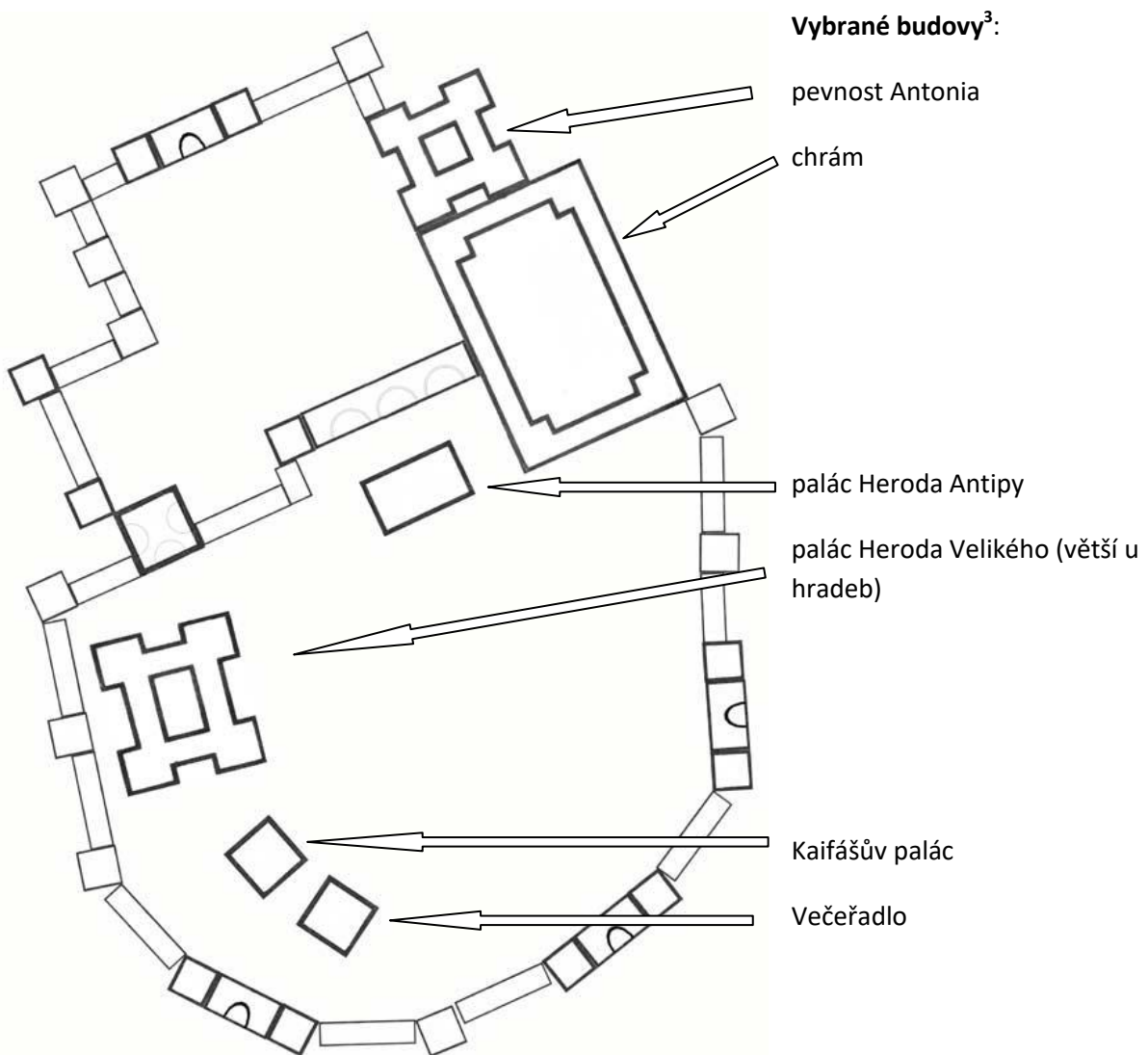
Autor Matoušova evangelia uvádí Ježíšovu promluvu proti zákoníkům a farizeům (Mt 23, 32–39). Jde o prorockou řeč, která byla napsána po zkáze Jeruzalémského chrámu v roce 70. Řeč končí výzvou: ke druhému příchodu Syna člověka bude moci dojít až tehdy, kdy bude Jeruzalém ochoten říci „Požehnaný, který přichází ve jménu Páně.“

- Mt 23,37–39: Jeruzaléme, Jeruzaléme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kdo byli k tobě posláni; kolikrát jsem chtěl shromáždit tvé děti, tak jako kvočna shromažďuje kuřátka pod svá křídla, a nechtěli jste! ³⁸Hle, váš dům se vám ponechává pustý. ³⁹Neboť vám pravím, že mě neuzříte od nynějška až do chvíle, kdy řeknete: „Požehnaný, který přichází ve jménu Hospodinově.“

Pomůcka JERUZALÉM

Pomůckou JERUZALÉM máme na mysli plánek Jeruzaléma a pro mladší děti také kostky, ze kterých můžeme na zvětšeném půdoryse plánu postavit jeruzalémské hradby s branami a vybranými budovami. Kostky mohou být klasické dřevěné nebo ze stavebnice Lego. Půdorys Jeruzaléma z doby Ježíšovy najdete v různých publikacích. V příloze této metodiky je zjednodušený pro stavbu z kostek (soubor Jeruzalem_pudorys.jpg).

² Zpracováno též podle Nového biblického slovníku a biblickým komentářů ke Starému zákonu z Karmelitánského nakladatelství.

Getsemanskou zahradu umístíme do údolí za hradbami vpravo od chrámu; Golgotu a hrob do levého horního rohu za hradbami; slavnostní vjezd do Jeruzaléma k bráně vlevo dole.

Se staršími dětmi, mladými lidmi, katechumeny i dospělými pracujeme s plánkem Jeruzaléma (soubor Jeruzalem_planek.jpg).

³ Poznámka k umístění budov: polohu mnohých míst lze dnes určit jen stěží, neboť město je stále „živé“. Proto můžete najít na různých mapkách a pláncích Jeruzaléma z Ježíšovy doby menší odchylky.

Scénáře s pomůckou Jeruzalém

Vhodná doba: doba postní, zvláště Svatý týden

Nejmladší děti (předškolní věk, 1. – 2. třída)⁴

Pojetí: v době postní a zvláště ve Svatém týdnu přemýšlíme o Ježíšově umučení a smrti. S tím je spojena otázka, jak toto téma podat malým dětem, aby je dostatečně ocenily a přitom z něj nebyly znepokojeny nebo dokonce vyděšeny. Plánek Jeruzaléma a kostky, ze kterých je možné město vystavět, jsou pomůckou, kterou mohou děti používat jak při katechezích, tak i doma. Jejím účelem je pomoci dětem vstoupit do velikonočního příběhu a seznámit se s jeho událostmi. Mají prožít radost z Ježíšova vzkříšení.

Pomůcky: plánek Jeruzaléma, kostky na stavbu hradeb a hlavních objektů (chrám, pevnost Antonia (sídli v ní Pilát), palác velerady (Synedrium), Herodův palác, Kaifášův dům, večeřadlo, případně dům Anáše (tchán Kaifáše); kontrolní mapa; dále několik stromů do Olivetské zahrady; kříž a několik kamenů na znázornění Golgoty a Ježíšova hrobu; svíčka a zápalky na znázornění vzkříšení Ježíše;

Postup: soustředíme pozornost dětí na konkrétní místa spojená s biblickými událostmi, nejmladším dětem nečteme texty o Ježíšově utrpení ani jim neříkáme podrobnosti. Zaměříme se na tyto události: Poslední večeři, modlitbu v Getsemanech, smrt na kříži na Golgotě, uložení Ježíšova těla do hrobu, vzkříšení.

- Ukážeme dětem na glóbusu, kde je země Izrael. Je to země, kde žil Ježíš, když přišel na zem. V této zemi jsou hory, řeky a města, které si dnes nebudeme prohlížet, ale podíváme se na mapu města Jeruzalém. To bylo v Izraeli velmi důležité město. Ježíš v něm byl několikrát. Když se narodil, přinesli Maria s Josefem dítě Ježíše do chrámu, aby ho zde zasvětili Bohu (a setkali se přitom se Simeonem a Annou). Když mu bylo dvanáct let, putoval sem s Marií a Josefem a rozmlouval s učiteli Zákona v době svého Otce. Když byl dospělý, přicházel do Jeruzaléma, aby zde učil a modlil se. Zde také zemřel a byl zde vzkříšen.
- Ukážeme dětem hradby a začneme je stavět na plán (nebo podle něj). Děti mohou pomáhat. Co myslíte, proč je Jeruzalém obehnan hradbami? Hradby pomáhají město chránit od nepřátel. V Jeruzalémě se nachází několik velmi důležitých staveb. Patří mezi ně také chrám. Chrám byl opravdu důležitým místem pro židovský lid, který se sem přicházel modlit a setkávat se s Bohem. Umístíme k chrámu popisku.
- Stavíme do plánu další domy a připomínáme události, které se zde staly:
 - Dřív, než Ježíš zemřel a vstal z mrtvých, jedl ve večeřadle spolu s ostatními apoštoly poslední večeři. (Umístíme do plánu večeřadlo a popisku k němu).
 - Po večeři se Ježíš modlil v Getsemanské zahradě (najdeme ji a položíme popisku). Sem za ním přišli vojáci a odvedli ho do domu Kaifáše, jež byl nejvyšším knězem (umístíme dům a popisku). Do tohoto domu šel i apoštol Petr.
 - Pak Ježíše odvedli k Pilátovi, to byl římský místodržitel a bydlel v pevnosti Antonia (popiska).
 - Pilát poslal Ježíše ke králi Herodovi do jeho paláce (popiska).

⁴ Inspirováno katechetickým scénářem „Ježíšovo zmrtvýchvstání“ z Katecheze dobrého pastýře (překlad ze zahraničí, u nás zatím nepublikováno).

- Nakonec Herodes poslal Ježíše zpět k Pilátovi a ten nařídil, aby Ježíše ukřižovali na hoře Golgotě (Kalvárii). Pán Ježíš tam nesl kříž a zemřel za všechny lidi, které má rád.
- Jeho přátelé položili Ježíšovo tělo do hrobu (popiska).
- Třetího dne šly k hrobu ženy, aby Ježíšovo tělo pomazaly olejem, jak se to tehdy dělalo. Uviděly prázdný hrob a uslyšely, že Ježíš žije, že byl vzkříšen (zapálíme svíčku).

Přečteme dětem text Lk 24,1–5 a necháme je prožít radost z Ježíšova vzkříšení: „*Prvního dne v týdnu časně ráno přišly (ženy) ke hrobu a nesly vonné oleje, které si připravily. Nalezly kámen od hrobu odvalený, a když vešly, tělo Pána Ježíše nenašly. A jak nad tím byly v rozpacích, najednou u nich stáli dva muži v oslnivě bílém rouchu. Zmocnila se jich bázeň a sklopily oči k zemi. Muži jim řekli: »Proč hledáte živého mezi mrtvými? Není tady, byl vzkříšen.«*“

Děti mladšího školního věku (cca od 9 let)

1. varianta: četba pašijového příběhu a znázornění na modelu (přikládání obrázků, fotografií nebo stručných popisů či symbolů jednotlivých událostí, které vytiskneme a nalepíme na špejli). Biblické texty k četbě podle liturgického překladu jsou uvedeny v Příloze, kde najdete také kartičky k vystřižení):

Hosana synu Davidovu – brána (vjezd do města)
 Ježíš vyhání kupce z chrámu – chrám
 Jeruzalemské rozpravy s odpůrci – chrám
 Ježíš umývá nohy učedníkům – Večeřadlo
 Ježíš vzal chléb a lámal jej – Večeřadlo
 Otče, ať se stane tvá vůle – Getsemany
 Ježíšovo zatčení v Getsemanské zahradě – Getsemany
 Ježíš odveden před Kaifáše a veleradu – Kaifášův dům
 Petr zapře Ježíše – dvůr Kaifášova domu
 Ježíš před římským prokurátorem – Antonia (římská pevnost)
 Trnová koruna – Antonia (římská pevnost)
 Ježíši vzpomeň si na mě – Golgota
 Ježíš umírá na kříži – Golgota
 Ježíš uložen do hrobu – místo, kde je dnes chrám Božího hrobu
 Ježíš je vzkříšen – blízko místa postavena bazilika Vzkříšení
 Ježíšovo setkání s apoštolem Tomášem – Večeřadlo

2. varianta:

- porovnání pašijového příběhu v jednotlivých evangeliích, zakreslení do mapky, pojmenování rozdílů (pomůcka: Jeruzalem_planek.jpg);
- Prohlídka fotografií, jak vypadají místa spojená s velikonočními událostmi dnes (viz soubor Jeruzalem_fotografie.pdf);
- práce s texty pro děti ve věku 10 – 13 let, přiřazování vlaječek s názvy událostí k plánu nebo modelu Jeruzaléma.

Dospívající od cca 13 let

1. varianta: Události, které předcházely Ježíšovu zatčení: polemika s odpůrci (jen podobenství z 22. kapitoly)

2. varianta: Křesťanské chrámy v místech velikonočních událostí (viz soubor Jeruzalem_fotografie.pdf).

Poselství velikonočních událostí v Jeruzalémě – pro děti

Po práci s pomůckou Jeruzalém a s biblickými příběhy o velikonočních událostech je důležitý moment, kdy zapalujeme svíčku u otevřeného Ježíšova hrobu. Zde bychom měli dětem zprostředkovat co nejsrozumitelněji poselství, které pro ně může být průvodcem pro postní dobu, případně podnětem k prožití velikonočního třídění:

Bůh nás má rád a prokazuje nám to mnoha způsoby. Chce, abychom si Ho také zamilovali. Proto poslal na svět svého Syna, aby se stal člověkem, žil mezi námi a my jsme ve světle jeho jednání a slova poznali Boží lásku. Ježíš nám také daroval Ducha Svatého, který působí lásku v nás. My jsme však schopni klást Ježíšovi odpor, podobně, jako to dělali někteří Židé. Ti byli schopni Ježíše i zabít. Bůh však má větší moc. Vzkřísil Ježíše z mrtvých a Ježíš nám dal dar odpuštění, abychom mohli své hříchy přiznat, konat pokání a více si jej zamilovat.

Další tipy:

Biblická pátrání v archivu České televize: děti objevují místa, kde se odehrály biblické události